

TREOIRLÍNTE DO CHOMHALTAÍ DE SHEANAD
ÉIREANN NACH SEALBHÓIRÍ OIFIGE MAIDIR LEIS
NA BEARTA ATÁ LE DÉANAMH ACU LENA
CHINNTIÚ GO gCOMHLÍONTAR FORÁLACHA NA
nACHTANNA UM EITIC IN OIFIGÍ POIBLÍ, 1995
AGUS 2001

Arna fhoilsiú ag an gCoiste um Leasanna Chomhaltaí Sheanad Éireann

Eanáir 2019.

Treoir do chomhaltaí (nach sealbhóirí oifige) don tréimhse chlárúcháin ón 1 Eanáir 2018 go dtí an 31 Nollaig 2018

Clár an Ábhair

Forléargas ar na hAchtanna um Eitic in Oifigí Poiblí, 1995 agus 2001	3
Réamhrá leis na Treoirlínte	4
Treoirlínte do Chomhaltaí; nach Sealbhóirí Oifige	5
Nós imeachta maidir le Leasanna a Chlárú	6
Leasanna Inchlárú	7
1. Slite beatha	7
2. Scaireanna	8
3. Stiúrtóireachtaí	9
4. Talamh	9
5. Bronntanais	11
6. Maoin agus seirbhís	11
7. Saoráidí taistil	12
8. Post lena ngabhann luach saothair	14
9. Conarthaí	14
10. Treoir ghinearálta	14
Dearbhú Leasanna in Imeachtaí	16
Gníomhartha sonrú	17
Deimhnithe Imréitigh Cánach agus Dearbhuithe Reachtúla chun críoche Toghcháin	18
Foscúbhinn 1 – Míntithe	19
Foscúbhinn 2 – Cód Iompair	23

Na hAchtanna um Eitic in Oifigí Poiblí, 1995 agus 2001

(Acht Uimhir 22 de 1995 agus Acht Uimhir 31 de 2001)

Déanann na hAchtanna um Eitic in Oifigí Poiblí, 1995 agus 2001 (“na hAchtanna um Eitic”) socrú le haghaidh nochtadh na leasanna atá ag sealbhóirí oifigí poiblí áirithe, lena n-áirítear comhaltaí de Thithe an Oireachtais, agus stiúrthóirí ainmnithe ar chomhlachtaí poiblí áirithe agus ag daoine atá fostaithe i bpoist ainmnithe i gcomhlachtaí poiblí áirithe. Déileáilann na hAchtanna um Eitic freisin, *inter alia*, le bronntanais do shealbhóirí oifigí poiblí áirithe agus le ceapacháin phearsanta a dhéanann siad. Leis na hAchtanna um Eitic bunaíodh Coimisiún um Chaighdeáin in Oifigí Poiblí neamhspleách agus Roghchoiste um Leasanna Comhaltaí i ngach Teach den Oireachtas.

Is é an ról atá ag an gCoiste um Leasanna Chomhaltaí Sheanad Éireann (an Coiste) teoracha a fhoilsiú, Cód Iompair a Tharraingt Suas chun Treoir a thabhairt do Chomhaltaí nach sealbhóirí oifige, comhairle a chur ar fáil lena chinntiú go gcomhlíontar na hAchtanna um Eitic agus imscrúdú a dhéanamh agus tuarascáil a thabhairt i ndáil le sáruithe a d’fhéadfadh a bheith déanta ar na hAchtanna um Eitic.

Leis An Acht um Chaighdeáin in Oifigí Poiblí, 2001 (“Acht 2001”) tugadh isteach réimse nua gearán a d’fhéadfaí a dhéanamh maidir le comhaltaí. Féadfaidh comhalta nó aon duine eile gearán den sórt sin a dhéanamh, i leith comhalta de Sheanad Éireann nó duine bainteach, lena líomhnaítear go mb’fhéidir go ndearna an comhalta sin gníomh nó neamhghníomh, ar gníomh nó neamhghníomh é de chineál, nó, maidir le himthosca an chéanna, gur imthosca iad de chineál, a bheidh ar neamhréir le comhlíonadh cuí fheidhmeanna na hoifige ag comhalta nó le muinín an phobail i gcoitinne sa chomhlíonadh sin a choinneáil, agus gur ní é a ngabhann tábhacht shuntasach phoiblí leis. Baineann feidhmeanna seo an Choiste leis na comhaltaí sin de Sheanad Éireann *nach* sealbhóirí oifigí poiblí áirithe.

Tá feidhmeanna dá samhail ag an Roghchoiste um Leasanna Chomhaltaí Dháil Éireann i ndáil le comhaltaí den Dáil (*nach* sealbhóirí oifigí poiblí áirithe) agus tá feidhmeanna dá samhail ag an gCoimisiún um Chaighdeáin in Oifigí Poiblí i ndáil le sealbhóirí oifigí poiblí áirithe, le comhairleoirí speisialta agus le stiúrthóirí ainmnithe agus daoine fostaithe ainmnithe i bpoist ainmnithe i gcomhlachtaí poiblí áirithe.

Réamhrá leis na Treoirlínte

Rinne an Coimisiún na treoirlínte do chomhaltaí seo a tharraingt suas tar éis dó dul i gcomhairle leis an gCoimisiún um Chaighdeáin in Oifigí Poiblí agus leis an Roghchoiste um Leasanna Chomhaltaí Dháil Éireann, mar a cheanglaítear le halt 12 den Acht um Eitic in Oifigí Poiblí, 1995 (arna leasú) (“Acht 1995”). Baineann na treoirlínte seo go sonrach le comhaltaí de Sheanad Éireann nach sealbhóirí oifigí. D’fhoilsigh an Coimisiún um Chaighdeáin in Oifigí Poiblí treoirlínte ar leith do chomhaltaí is sealbhóirí oifige, comhairleoirí speisialta, stiúrthóirí ainmnithe agus daoine fostaithe i gcomhaltaí poiblí áirithe.

Cuireann na treoirlínte faisnéis ar fáil maidir leis na bearta is gá do chomhaltaí a dhéanamh chun ceanglais na nAchtanna um Eitic a chomhlíonadh.

Foráiltear le halt 12(4) d’Acht 1995 nach foláir do chomhaltaí gníomhú de réir na dtreoirlínte agus de réir aon chomhairle a thabharfaidh an Coiste faoin alt sin mura rud é, de bharr é nó í do dhéanamh amhlaidh, go mbeadh sárú déanta aige nó aici ar fhoráil eile de na hAchtanna um Eitic. Más rud é, dar le comhalta, go mbaineann doiléire le haon ghné dá chuid dualgas nó dá cuid dualgas faoi na hAchtanna, is cóir dó nó di comhairle a lorg ar an gCoiste de bhun alt 12(1)(b).

[Nóta: *Tagann roinnt eochairtéarmaí chun cinn san Acht agus sna treoirlínte. Leagtar iad seo amach le **cló trom** orthu an chéad uair a bhíonn siad le feiceáil in alt téacs agus tugtar míniú ar gach téarma díobh i bhFoscríbhinn 1.]*

Treoirlínte do Chomhaltaí: nach Sealbhóirí Oifige

Cuireadh na treoirlínte seo i dtoll a chéile lena n-úsáid ag comhaltaí de Sheanad Éireann *nach* sealbhóirí oifige. Mar a luadh cheana, d'eisigh an Coimisiún um Chaighdeán in Oifigí Poiblí treoirlínte ar leith le haghaidh sealbhóirí oifige. Mar eolas do chomhaltaí, tugtar leis seo thíos liosta sealbhóirí oifige agus, dá réir sin, is cóir d'aon chomhalta ar sealbhóir oifige é nó í na treoirlínte a d'eisigh an Coimisiún um Chaighdeán in Oifigí Poiblí a cheadú agus, i gcás aon fhiosrú, is cóir dó nó di dul i dteagmháil leis an gcomhlacht sin le haghaidh comhairle.

Sna hAchtanna agus sna Treoirlínte, ciallaíonn “sealbhóir oifige”:

An Taoiseach,

An Tánaiste,

Aon Aire,

Aon Aire Stáit,

Comhalta de Dháil Éireann nó de Sheanad Éireann arb é nó í an tArd-Aighne é nó í,

Duine arb é nó í Cathaoirleach nó Leas-Chathaoirleach Dháil Éireann nó Cathaoirleach nó Leas-Chathaoirleach Sheanad Éireann é nó í,

Duine atá i seilbh oifige mar Chathaoirleach coiste de cheachtar Teach, ar oifig í atá ainmnithe chun críocha an Achta de thuras na huaire le rún ón Teach sin, nó

Duine atá i seilbh oifige mar Chathaoirleach comhchoiste den dá Theach, ar oifig í atá ainmnithe chun críocha an Achta de thuras na huaire le rún ón dá Theach.

Nós imeachta maidir le Leasanna a Chlárú

Más comhalta de Sheanad Éireann thú an 31 Nollaig 2018¹, ceanglaítear ort ráiteas i scríbhinn maidir le do leasanna inchláráithe a chur faoi bhráid an Choimisiúin um Chaighdeán in Oifigí Poiblí (“an Coimisiún”) faoin 31 Eanáir 2019, ar fhoirm a sholáthróidh an Coimisiún. Is cóir go gcuimseoidh an ráiteas aon tréimhse nó tréimhsí a raibh tú i do chomhalta de cheachtar Teach den Oireachtas lena linn, idir an 1 Eanáir 2018 agus an 31 Nollaig 2018 - an dá dháta san áireamh. Sna Treoirí seo déantar tagairt don tréimhse seo, dá ngairtear an “tréimhse chuí” sna hAchtanna, mar “an Tréimhse Chlárúcháin”.

Déanfar do ráiteas maidir le leasanna inchláráithe a thairfeadh ar chlár arna bhunú ag an gCléireach agus tabharfaidh an Cléireach cóip den chlár don Choimisiún um Chaighdeán in Oifigí Poiblí agus leagfar é faoi bhráid Sheanad Éireann agus foilseofar é san Iris Oifigiúil. Féadfaidh an Cléireach earráidí sa chlár a cheartú agus an clár a leasú mar a fhoráiltear sna hAchtanna.

1 Tabharfaidh tú do d’aire ón míniú ar “**dáta clárúcháin**” i bhFoscscríbhinn 1 gurb é an 31 Nollaig an dáta seo i gcónaí, mura rud é go mbeidh an Dáil ar lánscor ar an dáta sin chun olltoghcháin a réachtáil. I gcás go mbeidh an Dáil ar lánscor an 31 Nollaig, is é an dáta clárúcháin don bhliain sin an dáta 30 lá tar éis dháta an chéad chruinnithe eile de Sheanad Éireann tar éis an chéad olltoghcháin do chomhaltaí de Sheanad Éireann tar éis an lánscóir sin. Is cóir a thabhairt do d’aire go rachaidh an dáta clárúcháin ar ais go 31 Nollaig don bhliain ina dhiaidh sin.

Leasanna Inchláraithe

Sna hailt seo a leanas sonraítear na leasanna inchláraithe nach foláir duit mar chomhalta a nochtadh i do ráiteas bliantúil. Is cóir a thabhairt do d'aire *nach* gá a shonrú in aon ráiteas maidir le leasanna inchláraithe *méid ná luach airgid* aon leasa nó an luach saothair ó aon trádáil, gairm, fostaíocht, gairm bheatha nó slí bheatha eile a áirítear sa ráiteas. Is cóir a thabhairt do d'aire, seachas nuair a dhéantar tagairt go sonracha sa chuid seo (i.e. i ndáil le bronntanais, maoin agus seirbhísí agus saoráidí taistil, etc.) go bhfuil leas inchláraithe/innochta is cuma cé acu a d'fhéadfadh sé nó nach bhféadfadh sé tionchar ábhartha a imirt ar chomhalta i gcomhlíonadh a fheidhmeanna parlaiminte nó a feidhmeanna parlaiminte.

1. Slite beatha, etc.

Trádáil, gairm, fostaíocht, gairm bheatha nó slí bheatha eile a shealbhaíonn tú, a dtugtar luach saothair ina leith (seachas comhalta, sealbhóir oifige nó slí bheatha a bhfuil feidhm ag Cuid IV den Acht maidir léi: eadhon Ard-Aighne, comhairleoir speisialta, sealbhóir stiúrthóireachta ainmnithe nó duine a raibh post ainmnithe sa státseirbhís nó san earnáil leath-Stáit aige nó aici) agus ar mó ná €2,600 an luach saothair, e.g. pá, pinsean, aiscí scoir, sochair chomhchineáil, ioncam cíosa (lena n-áirítear ioncam cíosa ó thithe saoire nó aon mhaoin eile), a fhaightear uaidh nó uaithe le linn na tréimhse clárúcháin. Nóta: Ní gá go raibh an comhalta i seilbh an róil agus/nó go ndearna sé nó sí an obair iomchuí le linn na tréimhse clárúcháin. Is é an tráth a fuarthas an luach saothair/an t-ioncam/an íocaíocht an toisc is tábhachtaí sa scéal.

Figiúr comhlán is ea an figiúr tairisí €2,600. Déantar luach saothair/íocaíocht/ioncam etc. ón trádáil, ón ngairm, ón bhfostaíocht chéanna etc. a charnadh thar an tréimhse chlárúcháin.

I gcás go bhfaightear ioncam ó thalamh/maoin (lena n-áirítear aon teach/árasán) a shealbhaítear i gcomhpháirt le duine eile is fútsa a bheidh sé a chinneadh cé acu a sháraigh do sciar den ioncam sin €2,600 le linn na tréimhse clárúcháin lena mbaineann nó nár sháraigh.

Má fhaigheann tú ioncam trí “teach príobháideach”² mar a mhínítear é faoin teideal “Talamh” thíos a ligean ar cíós, is cóir slí bheatha mar Thiarna Talún nó Léasóir a dhearbhu más mó ná €2,600 an t-ioncam seo le linn na tréimhse clárúcháin. Dá bhrí sin, mar shampla, má ligean tú do theach saoire ar cíós, níl an teach saoire, más “teach príobháideach” é de réir bhrí Acht 1995 (féach an t-alt maidir le Talamh thíos), inchláraithe ach is inchláraithe aon ioncam cíosa faoin teideal seo nuair is mó an méid ná an tairseach. Ar an gcaoi chéanna, má tá an dara maoin agat atá á háitiú go páirteach ag leanbh leat, agus ar cíós go páirteach, féadfar fós an mhaoin a aicmiú mar ‘teach príobháideach’ chun críocha na reachtaíochta ach tiocfaidh an tSlí Bheatha mar Thiarna Talún nó Léasóir chun bheith inchláraithe nuair is mó an t-ioncam ná an tairseach. Tabhair do d'aire nach gá duit seoladh iomlán na maoin a chur ar fáil i gcás teach príobháideach.

² De réir bhrí alt 1(4) den Dara Sceideal d'Acht 1995

Maidir le gnáth-theidlíochtaí pinsean a fabhraíodh agus nach raibh iníoctha le linn na tréimhse clárúcháin, ní bheidh siad ináirithe chun luach saothair a ríomh.

Fágann ioncam is mó ná €2,600 sa tréimhse chlárúcháin lena mbaineann go bhfuil an trádáil, an ghairm, an fhostaíocht, an ghairm bheatha nó an tslí bheatha eile incláraithe fiú mura tú féin a dhéanann an gnó lena mbaineann an leas sin.

Tabhair do d'aire, le do thoil, nach gceanglaítear ort in aon chás méid an ioncaim/an luacha saothair a fuarthas a shonrú. Is é an rud nach mór a dhéanamh ná an tslí bheatha a chlárú.

2. Scaireanna, etc.

Más rud é, aon tráth le linn na tréimhse clárúcháin lena mbaineann, go raibh agat sealbhán scaireanna, bannaí (lena n-áirítear bannaí rialtais), bintiúr nó infheistíochtaí eile dá samhail, cibé acu infheistíochtaí intíre nó infheistíochtaí coigríche, lena ngabhann margadhluach comhiomlán *is mó ná* €13,000, i leith aon **chuideachta**, fiontar nó gnóthas amháin, ceanglaítear ort an sealbhán sin a nochtadh. Dá réir sin, mar shampla, má shealbhaíonn comhalta luach €12,000 i gcuideachta amháin agus luach €11,000 i gcuideachta eile, níl aon oibleagáid ar an gcomhalta ceachtar sealbhán a nochtadh ainneoin gur mó ná €13,000 comhluach an dá shealbhán.

Is é glanluach na cuideachta an figiúr iomchuí i ndáil le luach scairshealbháin i gcuideachta phríobháideach theoranta. Féadfar glanluach na cuideachta a ríomh trí ghlandliteanais na cuideachta a bhaint ó ghlansócmhainní na cuideachta. Más rud é, aon tráth le linn na tréimhse clárúcháin, go mba mhó ná €13,000 do sciar³ de ghlanluach na cuideachta, is cóir duit do leas a chlárú. Más rud é nach bhfuil tú cinnte cé acu is cóir duit an scairshealbhán agat a chlárú, is cóir duit comhairle a lorg ar an gCoiste um Leasanna Chomhaltaí Sheanad Éireann. Má thagann aon saincheist chun cinn maidir le cibé acu a bhí scairshealbhán incláraithe, féadfaidh an Coiste, *inter alia*, dul i muintín figiúirí a chuir an chuideachta faoi bhráid aon ghníomhaireacht stáit (e.g. an Oifig um Chlárú Cuideachtaí nó na Coimisinéirí Ioncaim), i gcás go mbíonn fáil ar fhiigiúirí den sórt sin.

Is é margadhluach na scaireanna le linn na tréimhse clárúcháin an figiúr iomchuí i ndáil le cuideachta phoiblí theoranta.

Ní fholáíonn sealbhán airgead atá i gcuntas reatha, i gcuntas taisce nó i gcuntas eile dá samhail, lena n-áirítear cuntas CSDC bunaithe ar thaiscí le foras airgeadais ach foláíonn sé sealbhán in iontaobhais aonad, cistí bainistithe nó cuntais CSDC bunaithe ar chothromas.

Maidir le sealbhán in iontaobhas aonad nó i gciste bainistithe, más rud é, tráth ar bith le linn na tréimhse clárúcháin, gur mó ná €13,000 luach na hinfeistíochta foriomláine comhiomláine, ní foláir a nochtadh gurb ann don sealbhán. Ní gá miondealú a thabhairt ar infheistíochtaí aonair laistigh den sealbhán san iontaobhas aonad nó sa

³ Is féidir sciar a shainmhíniú mar do chuidse céatadáin den scairshealbhán.

chiste bainistithe.

Ní nithe incláraithe iad scaireanna, bannaí (lena n-áirítear bannaí rialtais), bintiúir nó infheistíochtaí eile dá samhail, cibé acu intíre nó coigríche, atá i do sheilbh féin amháin i gcáil mar sheiceadóir Uachta. Más rud é, áfach, chomh maith le bheith i do sheiceadóir, gur tú tairbhí na scaireanna, na mbannaí (lena n-áirítear bannaí rialtais), na mbintiúir nó na n-infheistíochtaí eile dá samhail, beidh an leas seo incláraithe más mó ná €13,000 a luach aon tráth le linn na tréimhse clárúcháin lena mbaineann agus más rud é gur aistríodh chugat na scaireanna nó má tá sé de cheart agat, mar sheiceadóir, úinéireacht na scaireanna sin a aistriú chugat féin.

Maidir le haon infheistíocht is mó ná luach €13,000 agus a shealbhaítear i gcuideachta is ábhar do Scéim um Leathnú Gnó, is leas incláraithe í. Is cóir luach aon leasa den chineál seo a mheas i gcoinne mhéid na hinfeistíochta bunaidh seachas i gcoinne a luacha a athraíonn go tréimhsiúil.

Ní cheanglaítear nochtadh a dhéanamh ar chiste pinsin a ndéanann tú íocaíochtaí ina leith, nach dtiocfaidh chun aibíochta go dtí go rachaidh tú ar scor agus nach bhfuil aon díbhinní iníochta ina leith.

3. Stiúrthóireachtaí.

Is leas incláraithe í stiúrthóireacht aon chuideachta, **stiúrthóireacht de facto aon chuideachta** nó stiúrthóireacht fholaitheach aon chuideachta a shealbhaigh tú aon tráth le linn na tréimhse clárúcháin.

D'fhonn amhras a sheachaint–

- Is cóir duit AON stiúrthóireacht a shealbhaigh tú le linn duit a bheith i do chomhalta de cheachtar Teach den Oireachtas, aon tráth idir an 1 Eanáir 2018 agus an 31 Nollaig 2018, an dá dháta sin san áireamh, a chur san áireamh i do ráiteas maidir le leasanna incláraithe.
- Áirítear sa mhéid sin aon stiúrthóireacht ar éirigh tú aisti le linn 2018.
- Is le brí leathan is cóir na téarmaí “stiúrthóireacht”, “**stiúrthóireacht de facto**” agus “**stiúrthóireacht fholaitheach**” a léirmhíniú. Maidir leis seo, is cóir na mínithe ar “**stiúrthóir**”, “**stiúrthóir de facto**” agus “stiúrthóir folaitheach” atá ar fáil ag deireadh na dTreoirí seo a cheadú.
- Mínítear “cuideachta” sa reachtaíocht mar “comhlacht corpraithe” agus is cóir léirmhíniú chomh leathan agus is féidir a thabhairt ar an gcoincheap seo, i.e. cuideachta chláráithe nó neamhchláráithe, údarás áitiúil, comhlacht poiblí, comhlacht arna bhunú le cairt nó aon chomhlacht eile atá ar marthain agus ag a bhfuil cearta agus dualgais ar leithligh ó na daoine aonair a chomhdhéanann an grúpa, cibé acu is comhlacht corpraithe intíre nó coigríche atá ann.
- Níl sócmhainní atá ar úinéireacht ag Cuideachta incláraithe.

4. Talamh.

Sa chuid seo, foláíonn “talamh” maoin agus tagraíonn gach tagairt do thalamh do

mhaoin freisin. Ceanglaítear ort nochtadh a dhéanamh ar aon leas (lena n-áirítear leasanna ruilse nó léasacha) atá agat i dtalamh, lena n-áirítear talamh sa Stát agus talamh i ndlínsí eile, ar mó a luach ná €13,000 aon tráth le linn na tréimhse clárúcháin lena mbaineann, lena n-áirítear leas in aon chonradh chun talamh a cheannach, cibé acu atá nó nach bhfuil éarlais nó páirt-íocaíocht íoctha faoin gconradh. Is cóir, ina theannta sin, nochtadh a dhéanamh ar aon leas atá agat i rogha chun talamh a cheannach, cibé acu a íocadh nó nár íocadh aon chomaoín (e.g. airgead), mar aon le haon leas atá agat i dtalamh a mbeidh rogha feidhmithe ina leith ach nach bhfuil tóilactha chugat fós.

Is cóir duit nochtadh a dhéanamh ar sheoladh iomlán aon talún nó maoiné ina bhfuil leas agat faoin teideal seo.

I gcás go sealbhaítear i gcomhpháirt le duine eile leas i dtalamh, is fút féin atá sé a chinneadh cé acu ba mhó nó nár mhó ná €13,000 do sciar den leas sin le linn na tréimhse clárúcháin lena mbaineann.

Ní leas incláraithe talamh ná maoin atá ar seilbh agat féin amháin i do cháil mar sheiceadóir Uachta. Más rud é, áfach, chomh maith le bheith i do sheiceadóir, gur tú tairbhí na talún nó na maoiné, beidh an leas sin incláraithe más mó ná €13,000 a luach tráth ar bith le linn na tréimhse clárúcháin lena mbaineann agus más rud é gur aistriódh chugat an talamh nó an mhaoin nó má tá sé de cheart agat, mar sheiceadóir, úinéireacht na talún nó na maoiné sin a aistriú chugat féin.

Ní cheanglaítear ort faoin teideal seo nochtadh a dhéanamh ar fhaisnéis maidir le do theach príobháideach agus/nó maidir le teach do chéile nó do pháirtí sibhialta agus maidir le haon talamh atá foghabhálach agus coimhdeach leis an teach sin nach bhfuil á úsáid nó á fhorbairt go príomha chun críocha tráchtála. Faoi Acht 1995, ciallaíonn an méid sin nach gá clárú a dhéanamh ar fhoirgneamh nó ar chuid d'fhoirgneamh atá ar áitiú agat, ag do chéile, ag do pháirtí sibhialta, ag leanbh leat nó ag leanbh le do chéile, mar meastar gurb é do theach príobháideach é. Má tá níos mó ná teach amháin ar úinéireacht agat, is cóir duit clárú a dhéanamh ar aon teach nach bhfuil ar áitiú agat, ag do chéile, ag do pháirtí sibhialta, ag leanbh leat nó ag leanbh le do chéile.

Níl tithe saoire (faoi réir na teorach thíos) incláraithe i gcás maoin den sórt sin a bheith ar áitiú agat féin, ag do chéile, ag do pháirtí sibhialta, ag leanbh leat nó ag leanbh le do chéile. Ní gá, ar an gcaoi chéanna, clárú a dhéanamh ar aon talamh atá coimhdeach le teach príobháideach (lena n-áirítear teach saoire cáilitheach). Más rud é, áfach, go bhfuil talamh atá coimhdeach le teach príobháideach á úsáid chun críocha tráchtála, tagann talamh den sórt sin chun bheith incláraithe. De bhreis air sin, fágann aon ioncam ón maoin, i gcás gur mó an t-ioncam sin ná tairseach chomhlán €2,600, nach foláir an tslí bheatha a chlárú. Is cóir do chomhaltaí a thabhairt dá n-aire, mar sin, cé nach bhfuil tithe príobháideacha, tithe saoire, dara maoin etc., atá ar áitiú (mar a fhoráiltear thuas), incláraithe faoin teideal “Talamh”, fágann aon ioncam cíosa ó áitiú ar mó é ná méid comhlán €2,600, ar bhonn carnach, ó mhaoin aonair le linn na tréimhse clárúcháin, go bhfuil an tslí bheatha Tiarna Talún nó Léasóir incláraithe faoin teideal “Slite Beatha” etc.

Dá bhrí sin, mar shampla: má ligeann tú amach ar cíos talamh atá ag gabháil le do theach príobháideach nó do theach saoire, ní foláir an talamh sin a chlárú i gcás go n-

úsáidtear é go príomha chun críocha tráchtála. Ina theannta sin, más mó an t-ioncam cíosa ná €2,600, ní foláir an tslí bheatha de dhroim an chíosa (i.e. mar Thiarna Talún nó Léasóir) a chlárú faoin teideal “Slite Beatha” etc.

Ní gá duit talamh atá ar úinéireacht ag cuideachta a bhfuil baint agat léi mar stiúrthóir nó scairshealbhóir a chlárú.

5. Bronntanais.

Ceanglaítear ort nochtadh a dhéanamh ar **bhronntanas**, nó ar bhronntanais ón duine céanna, a tugadh duit le linn na tréimhse clárúcháin lena mbaineann i gcás gur mhó ná €650 a **luach**, nó a luach comhiomlán faoi seach.

Chun críocha leasanna a nochtadh, *ní fholoíonn* “bronntanas” –

- (a) síntiús mar a mhínítear é san Acht Toghcháin, 1997 (arna leasú);
- (b) bronntanas a tugadh duit ar chúiseanna pearsanta amháin,
 - (i) ag gaol nó páirtneír sibhialta nó cara leat,
 - (ii) ag gaol nó cara de chuid do chéile nó do pháirtnéara sibhialta, nó
 - (iii) ag gaol nó páirtneír sibhialta nó cara de chuid do linbh (is é sin mac nó iníon d’aois ar bith), nó
 - (iv) ag gaol nó páirtneír sibhialta nó cara de chuid leanbh do chéile mura rud é go bhféadfadh glacadh an bhronntanais tionchar ábhartha a imirt ort i gcomhlíonadh d’fheidhmeanna mar chomhalta;
- (c) Aon liúntais pholaitiúla a íoctar faoin reachtaíocht.

Tá bronntanais a thabharfaidh do pháirtí polaitíochta duit incláraithe i gcás go mbíonn siad de bhreis ar na gnáthsheirbhísí agus na tacaíochtaí a sholáthraíonn an páirtí de ghnáth do chomhaltaí.

Le haghaidh tuilleadh faisnéise maidir le cad is síntiús ann is cóir do chomhaltaí an doiciméad a d’eisigh an Coimisiún um Chaighdeáin in Oifigí Poiblí (CCOP) dar teideal “*Treoirlínte do Theachtaí Dála, Seanadóirí agus Feisirí de Pharlaimint na hEorpa*” maidir le síntiúis agus síntiúis thoirmiscithe a cheadú. Ina theannta sin, is cóir do chomhaltaí na hAchtanna Toghcháin, 1992 – 2016, lena rialaítear síntiúis agus na hoibleagáidí maidir le nochtadh ar leith a eascraíonn faoin reachtaíocht sin, a cheadú. Féadfaidh comhalta comhairle a lorg freisin ar CCOP maidir le síntiúis. Déantar na saincheisteanna a bhaineann le saoráidí taistil, le síntiúis agus le glacadh saorthaistil a bhreithniú tuilleadh in alt 7 de na treoirlínte seo.

6. Maoin agus Seirbhís.

Ceanglaítear ort nochtadh a dhéanamh ar **mhaoin** arna soláthar duit nó **arna tabhairt ar iasacht duit**, nó ar sheirbhís arna soláthar duit, uair amháin nó níos mó ná uair amháin, ag an duine céanna le linn na tréimhse clárúcháin lena mbaineann, i gcás gur lú de bhreis agus €650 an **praghas** (nó na **praghsanna**) ná an **chomaoin tráchtála** (nó na **comaoineacha tráchtála**). Folaíonn sé sin maoin arna tabhairt ar iasacht nó seirbhís arna soláthar saor in aisce i gcás gur mhó ná €650 an chomaoin tráchtála nó an praghas. Mar shampla, maidir le seomra in óstán nó i dteach ósta a soláthraíodh

duit chun clinic a reáchtáil, ní foláir é a nochtadh más rud é go mbeadh ar ghnáthdhuine den phobal ar a laghad €650 níos mó a íoc ar an tsaoráid chéanna (le linn na tréimhse clárúcháin) ná mar a bhí ortsa a íoc.

Maidir le “*Maoin agus Seirbhís*”, chun críocha leasanna a chlárú, ní fholáíonn siad maoin arna soláthar duit nó arna tabhairt ar iasacht duit nó seirbhís arna soláthar duit:

(a) mar bhronntanas *ar chúiseanna pearsanta amháin*

- (i) ag gaol nó páirtneír sibhialta nó cara leat, nó
- (ii) ag gaol nó cara de chuid do chéile nó do pháirtneára sibhialta, nó
- (iii) ag gaol nó páirtneír sibhialta nó cara de chuid do linbh nó de chuid leanbh do chéile

mura rud é go bhféadfadh glacadh an bhronntanais tionchar ábhartha a imirt ort i gcomhlíonadh d’fheidhmeanna mar chomhalta, nó

(b) agus arna dearbhú agat mar shíntiús de réir bhrí an Achta Toghcháin, 1997 (arna leasú).

D’fhéadfadh maoin nó seirbhís a sholáthraítear nó a thugtar ar iasacht chun críocha polaitíochta a bheith ina síntiús de réir bhrí an Achta Toghcháin, 1997 (arna leasú). Ní gá maoin nó seirbhís den sórt sin, má dhearbhaítear í mar shíntiús, a dhearbhu arís faoi na hAchtanna um Eitic. Ina theannta sin, is cóir do chomhaltaí na hAchtanna Toghcháin, 1992 – 2016, lena rialaítear síntiús agus na hoibleagáidí maidir le nochtadh ar leith a eascraíonn faoin reachtaíocht sin, a cheadú. Is cóir do chomhaltaí na “*Treoirlínte do Theachtaí Dála, Seanadóirí agus Feisirí de Pharlaimint na hEorpa*” maidir le síntiús agus síntiús thoirmiscithe, a d’eisigh an Coimisiún um Eitic in Oifigí Poiblí, a cheadú freisin. Féadfaidh comhalta freisin comhairle a lorg ar CCOP maidir le saincheist na síntiús.

Maidir le maoin arna soláthar duit nó arna tabhairt ar iasacht duit nó le seirbhís arna soláthar duit ag do pháirtí polaitíochta, tá siad incláraithe má bhíonn siad de bhreis ar na gnáthsheirbhísí agus tacaíochtaí a sholáthraíonn an pháirtí do chomhaltaí de ghnáth.

Má bhaineann seirbhísí incláraithe le seirbhísí dlí agus/nó le seirbhísí liachta (lena n-áirítear seirbhísí síciatracha nó síceolaíochta) is leor a rá gur soláthraíodh na seirbhísí agus ní gá sonraí ar bith breise a chlárú.

7. Saoráidí taistil, etc.

Ní mór saoráidí taistil, cóiríocht mhaireachtála, béilí nó siamsaíocht arna soláthar le linn na tréimhse clárúcháin lena mbaineann saor in aisce nó ar praghas níos lú ná an praghas tráchtála a nochtadh.

Ní chuirtear san áireamh saoráidí taistil, cóiríocht mhaireachtála, béilí nó siamsaíocht arna soláthar duit, uair amháin nó níos mó ná uair amháin, saor in aisce le linn na tréimhse clárúcháin lena mbaineann ag an duine céanna i gcás gur lú ná €650 an praghas tráchtála nó comhiomlán na bpraghsanna tráchtála, nó i gcás nach mó ná €650 an difríocht idir an praghas a íocadh agus an praghas tráchtála.

Maidir le saoráidí taistil a eascraíonn as fabhrú creidmheasanna ó scéimeanna

dílseachta custaiméirí lena bhfuil feidhm i gcoitinne, níl siad incláraithe.

Ina theannta sin ní chuirtear san áireamh saoráidí taistil, cóiríocht mhaireachtála, béilí nó siamsaíocht a sholáthraítear:

- (i) laistigh den Stát, nó
- (ii) le linn duit agus chun críche d'fheidhmeanna mar chomhalta a fheidhmiú*, nó
- (iii) le linn nó chun críche aon trádála, gairme, fostaíochta nó slí bheatha eile (seachas mar chomhalta, mar shealbhóir oifige, mar shealbhóir stiúthóireachta ainmnithe, mar dhuine atá i seilbh post ainmnithe nó mar chomhairleoir speisialta), nó
- (iv) i gcás comhalta, ag an Aontas Idir-Pharlaiminteach nó ag aon cheann de na comhlachtaí sonraithe a leanas: Comhairle na hEorpa agus a Coistí, an Eagraíocht um Shlándaíl agus Chomhar san Eoraip, Tionól Aontas Iarthar na hEorpa, Tionól Parlaiminteach na Breataine agus na hÉireann, an Cumann Idir-Pharlaiminteach Thuaidh/Theas, an Chomhdháil Idir-Pharlaiminteach ar an gComhbheartas Eachtrach agus Slándála, an Comhbheartas Slándála agus Cosanta agus/nó ag parlaimintí eile chun críocha cuairteanna déthaobhacha, nó
- (v) mar chomhalta, ag aon eagraíocht stát nó rialtas eile ar comhalta nó comhlacht di an Stát seo nó an Rialtas nó a bhfuil an Stát seo nó an Rialtas i gcomhlachas léi.

Tuilleadh nithe *nach gcuirtear san áireamh* is ea saoráidí taistil, cóiríocht mhaireachtála, béilí nó siamsaíocht arna soláthar mar bhronntanas ar *chúiseanna pearsanta amháin*

- (i) ag gaol nó páirtneír sibhialta nó cara leat, nó
- (ii) ag cara nó gaol de chuid do chéile nó do pháirtneára sibhialta, nó
- (iii) ag cara nó gaol nó páirtneír sibhialta de chuid do linbh nó de chuid leanbh do chéile
mura rud é go bhféadfaí a mheas le réasún, maidir le glacadh an bhronntanas sin, go bhféadfadh sé tionchar ábhartha a imirt ort i gcomhlíonadh d'fheidhmeanna mar chomhalta.

Ar leith ón gceanglas atá ann maidir le ráitis a ullmhú agus leasanna incláraithe a chlárú de bhun ailt 5 agus 7 de na hAchtanna um Eitic, eascraíonn oibleagáidí tuairiscithe as glacadh le saorthaisteal nó le taisteal urraithe mar a leagtar amach san Acht Toghcháin, 1997, arna leasú (Acht 1997). Údar inní don Choimisiún um Chaighdeán in Oifigí Poiblí is ea na himpleachtaí atá ann faoin reachtaíocht toghcháin maidir le Comhaltaí do ghlacadh le saorthaisteal nó le taisteal urraithe. In alt 22(2)(a) de na hAchtanna Toghcháin, mínítear síntiús mar *aon ranníoc arna thabhairt chun críocha polaitíochta*. Is mar seo a leanas a mhínítear críocha polaitíochta, *inter alia*, in alt 22(2)(aa)(i)(IV) –

* Áirítear san eisiámh seo saoráidí taistil, cóiríocht mhaireachtála, béilí nó siamsaíocht a sholáthraítear do chomhalta le linn taisteal a dhéanfaidh an comhalta, de bhua a phoist/a poist mar chomhalta, atá de chineál daonnúil nó oideachasúil amháin, nó taisteal a dhéanfaidh comhalta mar thoradh ar shaineolas parlaiminteach a bheith á lorg ar an gcomhalta sin.

leasanna tríú páirtí a chur chun chinn, go díreach nó go neamhdhíreach, nó cur ina gcoinne, go díreach nó go neamhdhíreach, i dtaca le reáchtáil nó bainistiú aon fheachtais a sheoltar d'fhonn toradh áirithe a chur chun cinn nó a sheiftiú i ndáil le beartas nó beartais nó le feidhmeanna de chuid an Rialtais nó aon údaráis áitiúil ...

D'fhéadfadh taisteal agus cóiríocht atá saor in aisce/urraithe teacht faoi bhrí an mhínithe ar shíntiús agus tá síntiús den sórt sin faoi réir na ngnáth-thairseach comhiomlánaithe agus tuairiscithe agus na ngnáth-theorainneacha síntiús. €1,000 is ea an síntiús uasta a dtig le Comhalta glacadh leis ó dhuine aonair nó deontóir corpraithe cláraithe in aon bhliain féilire amháin anois agus ní foláir nochtadh a dhéanamh ar gach síntiús is mó ná €600 sa chomhiomlán ar Ráiteas Síntiús bliantúil an Chomhalta. Is cion é ráiteas síntiús bréagach nó míthreorach a sholáthar; is cion é freisin gan an beart cuí a thógáil i ndáil le síntiús a is mó ná an teorainn fhorordaithe.

Measann an Coimisiún um Chaighdeáin gur chóir do chomhaltaí cúram a ghlacadh lena chinntiú nach sáraíonn siad forálacha na nAchtanna Toghcháin maidir le síntiús a ghlacadh. Is cóir aon fhiosruithe ar an ábhar seo a chur chuig an gCoimisiún um Chaighdeáin.

8. Post lena ngabhann luach saothair.

Is cóir clárú a dhéanamh ar aon phost lena ngabhann luach saothair a shealbhaíonn tú mar bhrústocaire polaitíochta, mar bhrústocaire gnóthaí poiblí, mar shainchomhairleoir nó mar chomhairleoir le linn na tréimhse clárúcháin lena mbaineann.

9. Conarthaí.

Ní mór duit clárú a dhéanamh ar leas in aon chonradh/chonarthaí ar pháirtí ann nó iontu thú nó a raibh leas agat ann nó iontu ar aon bhealach, go díreach nó go neamhdhíreach, is conradh/conarthaí chun earraí nó seirbhísí a sholáthar d'Aire den Rialtas nó do chomhlacht poiblí le linn na tréimhse clárúcháin más rud é gur mhó ná €6,500 luach na n-earraí nó na seirbhísí a soláthraíodh le linn na tréimhse sin a dúradh.

Tabhair do d'aire gurb í an tástáil is tábhachtaí sa chás seo ná cibé acu ba mhó ná €6,500 luach na n-earraí agus/nó na seirbhísí a soláthraíodh iarbhír trí chonradh amháin (nó níos mó) le linn na tréimhse clárúcháin.

10. Treoir Ghinearálta.

- Más rud é nach raibh *aon* leasanna incláraithe agat le linn na tréimhse clárúcháin ní mór duit, laistigh den amscála céanna, ráiteas ina leith sin a thabhairt do Chléireach an tSeanaid.
- Má tá leas agat nach leas incláraithe é féadfaidh tú, más mian leat, aon tráth, ráiteas maidir leis an leas a ullmhú agus é a thabhairt don Chléireach. I gcás go dtabharfar ráiteas maidir leis an leas sin, beidh feidhm ag na hAchtanna um Eitic agus beidh éifeacht leo amhail is gur leas incláraithe an leas.

- Má thagann aon athrú ar do chuid leasanna incláraithe féadfaidh tú, más amhlaidh gur mian leat, ráiteas i scríbhinn maidir leis an athrú a thabhairt don Chléireach.
- Más rud é go gcuireann an Coimisiún comhairle ort faoi alt 12 d'Acht 1995 á rá gur leas incláraithe é leas, ní mór duit ráiteas a thabhairt don Chléireach maidir leis an leas sin.
- Má thagann tú chun bheith i do chomhalta i ndiaidh dáta clárúcháin féadfaidh tú, roimh an gcéad dáta clárúcháin eile, ráiteas maidir le do leasanna incláraithe a thabhairt don Chléireach.
- Má thagann tú chun bheith i do shealbhóir oifige i ndiaidh dáta clárúcháin féadfaidh tú, roimh an gcéad dáta clárúcháin eile, ráiteas maidir le do leasanna breise a thabhairt don Chléireach agus tabharfaidh an Cléireach cóip den ráiteas don Taoiseach agus don Choimisiún um Chaighdeán in Oifigí Poiblí.

Dearbhú Leasanna in Imeachtaí

De réir alt 7 d'Acht 1995, má bheartaíonn tú labhairt nó vótáil in imeachtaí i Seanad Éireann, i gcoiste de chuid Sheanad Éireann nó i gcomhchoiste den dá Theach agus

- (a) má tá **eolas iarbhír** agat go bhfuil leas ábhartha agat nó ag **duine bainteach** in ábhar na n-imeachtaí agus
- (b) más rud é nár dhearbhaigh tú an leas sin faoin ráiteas maidir le leasanna inchláraithe a thug tú don Choimisiún, i gcás go mbeidh an ráiteas sin leagtha faoi bhráid Sheanad Éireann,*

ansin:

- (i) má bheartaíonn tú labhairt, ní foláir duit dearbhú maidir leis an leas a dhéanamh roimh d'óráid nó lena linn, agus
- (ii) má bheartaíonn tú vótáil ach gan labhairt, ní foláir duit an dearbhú a dhéanamh i scríbhinn agus é a thabhairt do Chléireach an tSeanaid nó don Chléireach don choiste lena mbaineann, mar is cuí, roimh vótáil.

Is cóir a thabhairt do d'aire, chun críche an cheanglais seo amháin, go bhfuil leas ábhartha agat nó ag duine bainteach in ábhar na n-imeachtaí más rud é go bhféadfadh sé gurbh é toradh nó éifeacht aon chinnidh ón Teach nó ón gcoiste nó ón gcomhchoiste lena mbaineann, nó ón Rialtas nó ó shealbhóir oifige, maidir leis an ábhar go dtabharfaí **sochar** suntasach duit, nó do dhuine bainteach nó go gcoimeádfaí **sochar** suntasach siar uait nó ó dhuine bainteach nó go bhforchuirfí ort féin nó ar dhuine bainteach cailteanas suntasach, dliteanas suntasach, éiric shuntasach, forghéilleadh suntasach, pionós suntasach nó míbhuntáiste eile, gan í a thabhairt freisin do dhaoine i gcoitinne nó d'aicme daoine atá sách líonmhar ag féachaint do na himthosca go léir, agus ar duine den aicme sin tú féin nó duine bainteach, nó gan í a choimeád siar ó na daoine sin nó ón aicme sin daoine freisin nó gan iad a fhorchur ar na daoine sin nó ar an aicme sin daoine freisin.

I gcás go mbeartaítear comhairle an Choiste a lorg maidir le feidhm an cheanglais seo in aon chás áirithe, iarrtar ar chomhaltaí a chur in iúl don Choiste a luaithe agus is féidir go bhfuil comhairle den sórt sin ag teastáil. Déanfaidh an Coiste dian-iarracht comhairle den sórt sin a thabhairt chomh luath agus is féidir.

Maidir le comhalta a lorgaíonn comhairle agus nach bhfaigheann an chomhairle roimh an óráid nó an vóta lena mbaineann,

- a) i gcás óráide, dearbhóidh sé nó sí sna himeachtaí lena mbaineann go ndearnadh an iarraidh agus ar an gcomhairle a fháil, tabharfaidh sé nó sí cóip di do Chléireach an tSeanaid nó don Chléireach don Choiste, de réir mar is cuí, agus
- b) i gcás vótála, déanfaidh sé nó sí an iarraidh ar chomhairle a dhearbhu i scríbhinn agus tabharfaidh sé nó sí do Chléireach an tSeanaid nó don Chléireach don Choiste, de réir mar is cuí, dearbhú i scríbhinn den chomhairle nuair a fhaightear é.

* Má tá amhras ar chomhalta cibé acu a leagadh a ráiteas maidir le leasanna inchláraithe faoi bhráid an Tí nó nár leagadh, is cóir dearbhú a dhéanamh de réir (i) nó (ii) thuas, de réir mar is iomchuí.

Gníomhartha sonraithe

Gníomh sonraithe is ea gníomh nó neamhghníomh dá dtagraítear in alt 4(1)(a) d’Acht 2001. Chun bheith ina ghníomh sonraithe ní mór don ghníomh nó don neamhghníomh, nó d’imthosca an ghnímh nó an neamhghnímh:

1. (a) a bheith ar neamhréir le comhlíonadh cúí fheidhmeanna na hoifige nó an phoist, nó
(b) a bheith ar neamhréir le muinín i gcomhlíonadh den sórt sin ag an bpobal i gcoitinne a choinneáil, agus
2. a bheith ina ní a ngabhann tábhacht shuntasach phoiblí leis.

Ní mór duit a choimeád i d’aighe go bhféadfadh gníomhartha nó neamhghníomhartha ar do thaobhsa a bheith ann a d’fhéadfaí a mheas ina leith, cé nach bhfuil siad neamhdhleathach, go bhfuil siad ar neamhréir iontu féin nó ar neamhréir ina gcomhthéacs maidir le d’fheidhmeanna agus do dhualgais mar chomhalta a chomhlíonadh go cúí, nó le do chumhachtaí mar chomhalta a fheidhmiú go cúí, nó le muinín ag an bpobal i gcoitinne a choinneáil sa chomhlíonadh nó san fheidhmiú sin.

Agus cinneadh á dhéanamh i dtaobh an ní lena ngabhann tábhacht shuntasach phoiblí é ní, is cóir do chomhaltaí a thabhairt dá n-aire go bhfuil an treoir in alt 4(5)(b) d’Acht 2001 ann chun na dálaí a aithint a fhágann nach foláir a rá gur ní é, i gcás go measann an Coiste gur cúí déanamh amhlaidh, lena ngabhann tábhacht shuntasach phoiblí, i.e. maidir le tairbhe a líomhnaítear a bheith faighte ag duine sonraithe nó ag duine bainteach, gur lú é, nó go bhféadfaí a bheith ag súil leis gur lú é, ná €12,697.00, i dtuairim an Choiste. Ní chóir an t-alt seo a fhorléiriú, áfach, mar ní a chiallaíonn nach bhféadfaí, maidir le nithe ar lú a luach ná €12,697.00, a mheas gur nithe iad lena ngabhann tábhacht shuntasach phoiblí. Ní mór don Choiste féachaint do “na himthosca uile” le linn dó cinneadh a dhéanamh i dtaobh an ní lena ngabhann tábhacht shuntasach phoiblí é ní, agus maidir leis sin is teorainn tháscach seachas teorainn chinntitheach an teorainn airgeadaíochta €12,697.00 nuair a chinntear cé acu is ní lena ngabhann tábhacht shuntasach phoiblí é ní.

Is féidir gur mhian le Comhaltaí a bheith ar an eolas go mbaineann na gearáin is minice a fhaigheann an Coiste le mí-úsáid a líomhnaítear a bhaintear as clúdaigh litreach réamhíochta an Oireachtais. Sa chomhthéacs sin, cuirtear in iúl do Chomhaltaí go gcuirtear saoráidí saorphoist ar fáil dóibh ina gcáil mar Chomhaltaí den Oireachtais agus i dtaca lena ndualgais mar ionadaithe poiblí.

Tá samplaí sa liosta neamhchuisitheach thíos d’úsáid mhíchuí a d’fhéadfadh comhaltaí a bhaint as clúdaigh litreach réamhíochta an Oireachtais:

- (i) comhalta do dheonú clúdaigh litreach réamhíochta do phearsa aonair, do ghrúpa nó d’eintiteas;
- (ii) clúdaigh litreach réamhíochta a úsáid ar mhaithe le críocha príobháideacha tráchtála;
- (iii) clúdaigh litreach réamhíochta a úsáid chun críocha toghcháin;
- (iv) clúdaigh litreach réamhíochta arna n-úsáid ag aon duine seachas an Comhalta lena mbaineann nó duine atá ag cabhrú go díreach leis nó léi a dhualgais nó a dualgais

mar ionadaí poiblí a chomhlíonadh;

- (v) clúdaigh litreach réamhíochta a úsáid chun airgead a thiomsú don pháirtí;
- (vi) clúdaigh litreach réamhíochta arna n-úsáid ag comhalta chun airgead a thiomsú; agus comhalta do dheonú cuid dá liúntas le haghaidh clúdaigh litreach réamhíochta nó é go léir do pháirtí polaitíochta, do chomhalta den Oireachtas, nó d'aon chomhlacht eile.

Deimhnithe Imréitigh Cánach agus Dearbhuithe Reachtúla chun críocha Toghcháin

I dteannta an ráitis maidir le leasanna inchláraithe, ceanglaítear ort freisin, nach faide ná naoi mí i ndiaidh do thofa chun an tSeanaid, Deimhniú Imréitigh Cánach cuí (a eisíodh duit nach faide ná 9 mí roimh dháta an toghcháin agus nach faide ná 9 mí dá éis), nó ráiteas iarratais (a eisíodh duit agus a rinneadh nach faide ná 9 mí roimh dháta an toghcháin agus nach faide ná 9 mí dá éis), a thabhairt don Choimisiún um Chaighdeán in Oifigí Poiblí.

Ina theannta sin, ceanglaítear ar Chomhaltaí (aon mhí amháin roimh thoghchán nó aon mhí amháin dá éis) Dearbhú Reachtúil mar a leagtar amach in Alt 21 d’Acht 2001 a dhéanamh. Ní mór don Dearbhú a bheith sa chéill, tráth déanta an dearbhaithe, go bhfuil tú, mar is fearr is eol duit agus mar a chreideann tú, ag déanamh de réir na n-oibleagáidí sonraithe (i.e. aon cháin, ús nó pionós a cheanglaítear ort a íoc nó a chur ar aghaidh chuig na Coimisinéirí Ioncaim faoi na hAchtanna éagsúla dá dtagraítear san alt a bheith íoctha nó curtha ar aghaidh, agus aon tuairisceáin a cheanglaítear a dhéanamh faoi na hAchtanna a bheith déanta) agus nár choisc aon ní in alt 21(2) ar dheimhniú imréitigh cánach a eisiúint duit.

Ní mór freisin an Dearbhú Reachtúil a thabhairt don Choimisiún um Chaighdeán in Oifigí Poiblí tráth nach faide ná naoi mí tar éis a bheith tofa chuig Seanad Éireann.

Má sháraíonn tú an t-alt seo (i.e. alt 21) ní mór duit ‘*chomh luath agus is féidir*’ deimhniú imréitigh cánach a eisíodh duit laistigh den mhí sin nó dearbhú reachtúil a rinneadh laistigh den mhí sin a thabhairt do CCOP á rá, tráth déanta an dearbhaithe, go bhfuil tú ag comhlíonadh Acht 2001.

Tabhair do d’aire nach n-eascraíonn an ceanglas thuas ach amháin ar thoghchán. Ní eascraíonn sé go bliantúil.

Foscúbhinn 1 – Míithe

Sa liosta thíos tá rogha míithe a sholáthraítear sna hAchtanna Eitice (ach amháin mar a luaitear a mhalairt go sonrach) agus dá dtagraítear sna treoirilínte. Is cóir duit na hAchtanna Eitice a cheadú le haghaidh liosta míithe is cuimsithí.

ciallaíonn **“eolas iarbhír”** eolas atá iarbhír, díreach agus pearsanta, ar leith ó eolas atá inchiallaithe, intuigthe nó inbharúilte, agus folaíonn sé, i ndáil le fíoras, creidiúint gurb ann dó ar de chineál iad na forais le creidiúint amhlaidh nach bhféadfadh duine réasúnach atá feasach orthu a bheith in amhras gurb ann don fhíoras nó gan a chreidiúint gurb ann dó;

ráiteas is ea **“ráiteas iarratais”** a eisiúint an tArd-Bhailitheoir do chomhalta lena ndearbhaítear go bhfuil iarratas déanta ag an duine chuige nó chuici chun deimhniú imréitigh cánach a eisiúint agus nach bhfuil cinneadh déanta ar an iarratas. Ní eiseofar ráiteas den sórt sin ach amháin i gcás go ndearna duine iarratas ar dheimhniú imréitigh cánach agus (a) nach mbeidh breith tugtha ag an Ard-Bhailitheoir i dtaobh deimhniú den sórt sin a eisiúint nó diúltú é a eisiúint, nó (b) gur dhiúltaigh an tArd-Bhailitheoir deimhniú den sórt sin a eisiúint agus go bhfuil an diúltú ina ábhar d’achomharc nó d’achomharc breise faoi alt 1094(7) den Acht Comhdhlúite Cánacha, 1997 (arna chur chun feidhme le fo-alt 25(4)), nach mbeidh breith tugtha air,

folaíonn **“sochar”**-

- (a) ceart, pribhléid, oifig nó dínit agus aon staonadh ó airgead nó luach airgid nó rud luachmhar a éileamh,
- (b) aon chúnamh, vóta, toiliú nó tionchar nó aon chúnamh, vóta, toiliú nó tionchar dúmais,
- (c) aon bhronntanas, iasacht, táille, luaíocht nó rud eile a dúradh a gheallúint nó a fháil, nó comhaontú nó iarracht a dhéanamh chun an céanna a fháil, nó a thabhairt le tuiscint go bhfuil súil leis an gcéanna,

nó buntáiste eile agus cailteanas, dliteanas, pianbhreith, forghéilleadh, pionós nó míbhuntáiste eile a sheachaint;

ciallaíonn **“páirtneír sibhialta”** i ndáil le duine, páirtneír sibhialta de réir bhrí an Achta um Páirtneireacht Shibhialta agus um Chearta agus Oibleagáidí Áirithe de chuid Comhchónaitheoirí, 2010 ach ní fholáíonn sé páirtneír sibhialta a chónaíonn ar leith ón duine; “Chun críocha an Achta seo, is páirtneír sibhialta ceachtar de bheirt den ghnéas céanna (a) ar páirtithe iad i gclárúchán páirtneireachta sibhialta nár díscáileadh nó nach ábhar d’fhoraithne neamhnithe, nó (b) ar páirtithe iad i gcaidreamh dlíthiúil d’aicme is ábhar d’ordú arna dhéanamh faoi alt 5 agus nár díscáileadh nó nach ábhar d’fhoraithne neamhnithe” (Alt 3, an tAcht um Páirtneireacht Shibhialta agus um Chearta agus Oibleagáidí Áirithe de Chuid Comhchónaitheoirí, 2010).

ciallaíonn **“praghas tráchtála”**, i ndáil le maoin a sholáthar, cibé acu réadach nó pearsanta, nó seirbhís a sholáthar, agus

ciallaíonn **“comaoin tráchtála”**, i ndáil le maoin a thabhairt ar iasacht -

- (a) i gcás go seolann an duine a dhéanann an mhaoín a sholáthar nó a thabhairt ar iasacht nó an tseirbhís a sholáthar, gnó arb éard é go hiomlán nó go páirteach maoin a sholáthar nó a thabhairt ar iasacht nó seirbhís a sholáthar, an praghas nó an chomaoín is ísle a ghearrann sé nó sí ar mhéid comhionann maoin den chineál céanna a sholáthar nó a thabhairt ar iasacht i ngnáthchúrsa gnó nó ar sholáthar seirbhíse den chineál céanna agus a mhéid céanna (agus lamháil á déanamh maidir le haon lascaine a thugann sé nó sí de ghnáth i leith maoin den chineál céanna a sholáthar nó a thabhairt ar iasacht nó seirbhís den chineál céanna a sholáthar) an tráth nó thart faoin tráth a rinneadh an soláthar maoin céadluaite nó a tugadh an iasacht maoin chéadluaite nó a rinneadh an soláthar seirbhíse céadluaite, agus
- (b) i gcás nach seolann an duine a dhéanann an mhaoín a sholáthar nó a thabhairt ar iasacht nó an tseirbhís a sholáthar, gnó arb éard é go hiomlán nó go páirteach maoin a sholáthar nó a thabhairt ar iasacht nó seirbhís den chineál céanna a sholáthar, an praghas nó an chomaoín is ísle ar a bhféadfaí méid comhionann maoin den chineál céanna a cheannach nó a thógáil ar iasacht nó seirbhís den chineál céanna agus a mhéid céanna a fháil i ngnáthchúrsa gnó (agus lamháil á déanamh maidir le haon lascaine a thugtar de ghnáth i leith maoin den chineál céanna a sholáthar nó a thabhairt ar iasacht nó seirbhís den chineál céanna a sholáthar) an tráth nó thart faoin tráth a rinne duine a sheolann gnó den sórt sin an soláthar maoin céadluaite nó a thug sé nó sí an iasacht maoin chéadluaite nó a rinne sé nó sí an soláthar seirbhíse céadluaite;

ciallaíonn **“cuideachta”** aon chomhlacht corpraithe. Tuigtear gur aon chuideachta arna foirmiú agus arna clárú faoi Acht na gCuideachtaí, 2014 nó cuideachta láithreach de réir bhrí an Achta sin atá i gceist;

“duine bainteach”: Meastar baint a bheith ag duine le duine eile sna cásanna seo a leanas:

- (i) más gaol don duine eile an duine sin;
- (ii) más comhpháirtí gnó de chuid an duine eile an duine sin;
- (iii) más iontaobhaí iontaobhais an duine sin i gcás gur tairbhí den iontaobhas an duine eile, nó aon duine dá leanaí, nó comhlacht corpraithe atá faoina rialú aige nó aici;
- (iv) tá baint ag cuideachta le duine eile má tá sí faoina rialú aige nó aici, nó má tá sí faoina rialú ag an duine sin agus ag aon duine atá bainteach leis an duine sin le chéile;
- (v) maidir le haon bheirt nó níos mó daoine a ghníomhaíonn le chéile chun rialú ar chuideachta a áirithiú nó a fheidhmiú, measfar, i ndáil leis an gcuideachta sin, gur daoine iad a bhfuil baint acu lena chéile agus le haon duine a ghníomhaíonn ar ordacháin ó aon duine acu chun rialú ar an gcuideachta a áirithiú nó a fheidhmiú.

D’fhonn nithe a bhaineann le heitic agus le heasaontachtaí leasanna faoi aon riail dlí nó aon achtachán a chinneadh maidir le duine, aon tagairt do “duine bainteach” nó do “gaol bainteach” leis an duine sin, forléireofar í mar thagairt a fholaíonn páirtneír sibhialta an duine agus leanbh le páirtneír sibhialta an duine a bhfuil gnáthchónaí air nó uirthi leis an duine agus leis an bpáirtneír sibhialta.

tá le **“rialú”** an bhrí a shanntar dó le halt 157 den Acht Cánach Corparáide, 1976 agus forléireofar aon fhocail ghaolmhara dá réir sin.

ciallaíonn **“stiúrthóir de facto”** an post a bheidh á shealbhú ag duine is stiúrthóir *de facto* de réir bhrí Acht na gCuideachtaí, 2014, nó, i gcás comhlacht poiblí nach cuideachta (de réir bhrí Acht na gCuideachtaí, 2014) é agus a shonraítear i bhfomhír (8), (9), (10), (11) nó (12), nó a bheidh forordaithe chun críocha fhomhír (13) de mhír 1 den Chéad Sceideal (a ghabhann leis an Acht), duine i bpost stiúrthóra ar chuideachta ach nach bhfuil ceaptha go foirmiúil mar stiúrthóir.

“ciallaíonn **“stiúrthóir”** stiúrthóir de réir bhrí Achtanna na gCuideachtaí, 2014, ach folaíonn sé, i gcás comhlacht poiblí nach cuideachta (de réir bhrí Acht na gCuideachtaí, 2014) é agus a shonraítear i bhfomhír (8), (9), (10), (11) nó (12), nó a bheidh forordaithe chun críocha fhomhír (13) de mhír 1 den Chéad Sceideal, duine ar comhalta de é nó í, nó ar comhalta é nó í d’aon bhord nó comhlacht eile a rialaíonn, a bhainistíonn nó a riarann é, agus forléireofar aon fhocail ghaolmhara dá réir sin;

foláíonn **“feidhmeanna”** cumhachtaí agus dualgais agus aon tagairtí do chomhlíonadh feidhmeanna foláíonn siad, maidir le cumhachtaí agus dualgais, tagairtí d’fheidhmiú na gcumhachtaí agus do chomhall na ndualgas;

ciallaíonn **“bronntanas”** bronntanas airgid nó maoin eile ach ní fholaíonn sé síntiús (de réir bhrí an Achta Toghcháin, 1997 arna leasú);

Le haghaidh tuilleadh faisnéise maidir le cad is síntiús ann is cóir do chomhaltaí an doiciméad a d’eisigh an Coimisiún um Chaighdeáin in Oifigí Poiblí (CCOP) dar teideal *“Treoirlínte do Theachtaí Dála, Seanadóirí agus Feisirí de Pharlaimint na hEorpa”* maidir le síntiúis agus síntiúis thoirmiscthe a cheadú. Ina theannta sin, is cóir do chomhaltaí na hAchtanna Toghcháin, 1992 – 2012, lena rialaítear síntiúis agus na hoibleagáidí maidir le nochtadh ar leith a eascraíonn faoin reachtaíocht sin, a cheadú. Féadfaidh comhalta comhairle a lorg freisin ar CCOP maidir le síntiúis.

foláíonn **“tabhair ar iasacht”** léasú nó ligean agus forléireofar aon fhocail ghaolmhara dá réir sin;

ciallaíonn **“maoin”** maoin réadach nó phearsanta. [measfar leas a bheith ag duine i maoin más rud é go measfaí, chun críocha an Achta um Cháin Fháiltas Caipitiúil, 1976, an chumhacht a bheith aige nó aici an leas sin a dhiúscairt.];

ciallaíonn **“dáta clárúcháin”**, i ndáil le Seanad Éireann agus lena chuid comhaltaí agus lena Chléireach-

- (i) an 31 Nollaig nó, i gcás go mbeidh Dáil Éireann ar lánscor ar an dáta sin, an dáta a bheidh 30 lá tar éis dháta an chéad chruinnithe de Sheanad Éireann tar éis an 31 Nollaig.

ciallaíonn **“gaol”** i ndáil le duine, deartháir, deirfiúr, tuismitheoir nó céile an duine nó leanbh leis an duine nó leis an gcéile;

ciallaíonn “**stiúrthóireacht fholaithreach**” an post a bheidh á shealbhú ag duine is stiúrthóir folaitheach de réir bhrí Acht na gCuideachtaí, 2014, nó i gcás comhlacht poiblí nach cuideachta (de réir bhrí Acht na gCuideachtaí, 1963) agus a shonraítear i bhfomhír (8), (9), (10), (11) nó (12), nó a bheidh forordaithe chun críocha fhomhír (13) de mhír 1 den Chéad Sceideal (a ghabhann leis an Acht), an post a bheidh á shealbhú ag duine ar gnách le comhaltaí an chomhlachta nó le comhaltaí an bhoird nó an chomhlachta eile a rialaíonn, a bhainistíonn nó a riarann an comhlacht sin gníomhú de réir teoracha nó ordachán uaidh nó uaithi.

ciallaíonn “**gníomh sonraithe**” gníomh nó neamhghníomh dá dtagraítear in alt 4(1)(a) d’Acht 2001. Ciallaíonn gníomh sonraithe ag comhalta gníomh nó neamhghníomh arna dhéanamh aige nó aici, maidir le himthosca an chéanna, gur imthosca iad de chineál a bheidh ar neamhréir le comhlíonadh cuí feidhmeanna na hoifige nó an phoist aige nó aici nó le muinín an phobail i gcoitinne sa chomhlíonadh sin a choinneáil; agus gur ní é a ngabhann tábhacht shuntasach phoiblí leis. Folaíonn gníomh sonraithe ag comhalta freisin gníomh nó neamhghníomh dá dtagraítear in alt 4(1)(a) d’Acht 2001 arna dhéanamh ag duine a mheastar, de bhun an Achta, gur duine é nó í atá bainteach leis an gcomhalta.

Ní mheasfar an méid thuasluaite a bheith ina ghníomh sonraithe, áfach —

(a) go mbaineann sé le ní príobháideach agus nach bhfuil baint aige le feidhmeanna na hoifige ná an phoist a bhfuil an duine sonraithe ina dhuine den sórt sin faoina threoir nó faoina treoir, nó

(b) go dtagann sé as neamhinniúlacht nó neamhéifeachtúlacht maidir le feidhm den sórt sin a chomhlíonadh, nó as mainneachtain feidhm den sórt sin a chomhlíonadh, ar thaobh an duine shonraithe. (féach a.4(2) d’Acht 2001)

ní fholáíonn “**céile**”, i ndáil le duine, céile atá ina chónaí nó ina cónaí ar leithligh ón duine agus scartha uaidh nó uaithi;

ciallaíonn “**luach**”, i ndáil le bronntanas, an praghas a gheofaí ar an maoin is ábhar don bhronntanas dá ndíolfaí ar an margadh oscailte í ar an dáta a tugadh an bronntanas ar cibé modh agus faoi réir cibé coinníollacha ba dhóigh le réasún a tharraingeodh an praghas ab fhéarr ar an maoin don díoltóir, agus forléireofar aon fhocail ghaolmhara dá réir sin.

FOSCRÍBHINN 2 – CÓD IOMPAIR LE HAGHAIDH CHOMHALTAÍ SHEANAD ÉIREANN SEACHAS SEALBHÓIRÍ OIFIGE

RÉAMHRÁ

Déanann Comhaltaí Sheanad Éireann seachas sealbhóirí oifige (dá ngairtear 'Comhaltaí' ina dhiaidh seo) a aithint gurb é a leas aonair agus comhchoiteann é muinín agus iontaoibh an phobail as a n-ionracas mar phearsana aonair, agus as Seanad Éireann mar fhoras, a chothú agus a bhuanú. Chun na críche seo, is cóir do Chomhaltaí gníomhú faoi threoir na maitheasa poiblí i gcónaí agus a chinntiú i gcónaí gur ar mhaithe le leas an phobail a dhéanann siad a gcuid gníomhartha agus cinntí.

De bhun Airteagal 15.10 den Bhunreacht agus de réir Alt 10 den Acht um Chaighdeáin in Oifigí Poiblí, 2001, ghlac na Comhaltaí leis an gCód Iompair seo arb é an cuspóir atá leis cuidiú le Comhaltaí i gcomhlíonadh a n-oibleagáidí ar shlí atá i gcomhréir lena bhfeidhmeanna mar Chomhaltaí de Sheanad Éireann a chomhlíonadh go cuí.

AN CÓD

1. Ní foláir do Chomhaltaí, de mheon macánta, iarracht a dhéanamh an iontaoibh a chuireann an pobal iontu a chaomhnú, agus an tionchar is féidir leo a imirt mar gheall ar a gcomhaltas de Sheanad Éireann a fheidhmiú ar shlí a chuirfidh le leas an phobail.
2. Ní foláir do Chomhaltaí iad féin a iompar de réir fhorálacha agus spiorad an Chóid Iompair agus a chinntiú nach ndéanfaidh a n-iompar míchlú mór a tharraingt ar ionracas a n-oifige nó an tSeanad.
3.
 - (i) Tá oibleagáid ar leith ar Chomhaltaí iad féin a iompar ar shlí atá i gcomhréir lena bhfeidhmeanna mar Chomhaltaí de Sheanad Éireann a chomhlíonadh go cuí agus le hiontaoibh an phobail as an gcomhlíonadh sin acu a chaomhnú.
 - (ii) Ní foláir do Chomhaltaí plé le húdaráis atá ag gabháil do riarachán poiblí agus don dlí a chur i bhfeidhm ar shlí atá i gcomhréir lena róil mar ionadaithe poiblí agus mar reachtóirí.
4.
 - (i) Bíonn easaontacht leasa ann i gcás ina nglacann Comhalta páirt i gcinneadh a dhéanamh, nó ina ndéanann Comhalta cinneadh, i bhfeidhmiú a oifige nó a hoifige dó nó di agus a fhios aige nó aici go gcuirfidh an cinneadh go míchóir agus go mímhacánta lena leas airgeadais príobháideach nó le leas airgeadais príobháideach duine eile go díreach nó go neamhdhíreach.

- (ii) Ní bhíonn easaontacht leasa ann i gcás nach ndéantar sochar do Chomhalta nó do dhuine eile ach amháin mar dhuine den phobal i gcoitinne nó mar dhuine d'aicme leathan daoine.
5. (i) Ní foláir do Chomhaltaí a n-iompar a bhunú ar thuiscint do leas an phobail agus tá gach Comhalta ar leith acu cuntasach as easaontachtaí leasa a chosc.
 - (ii) Ní foláir do Chomhaltaí féachaint lena ngnóthaí airgeadais príobháideacha a eagrú ionas nach dtiocfaidh easaontachtaí leasa den sórt sin chun cinn agus gach beart réasúnach a dhéanamh chun aon easaontacht den sórt sin a réiteach go tapa agus ar an tslí is fearr a dhéanfaidh leas an phobail.
 6. Ní ceadmhach do Chomhaltaí aon sochar nó brabús airgeadais a shireadh, a ghlacadh nó a fháil as aon Bhille nó tairiscint le haghaidh rúin nó ordaithe a chur chun cinn nó as vótáil ar aon cheann den chéanna nó as aon cheist a bheidh curtha chuig an Seanad nó chuig aon cheann dá choistí.
 7. Ní foláir do Chomhaltaí ceanglais an tSeanaid agus an dlí maidir leis na hAchtanna um Eitic in Oifigí Poiblí a chomhall go coinsiasach agus, chun cuidiú leo déanamh amhlaidh, is cóir dóibh iad féin a chur ar an eolas faoin reachtaíocht agus faoi na treoirlínte iomchuí a fhoilsíonn an Coiste um Leasanna Comhaltaí agus an Coimisiún um Chaighdeáin in Oifigí Poiblí, de réir mar is cuí, ó am go ham.
 8. (i) Ní ceadmhach do Chomhaltaí glacadh le bronntanas a d'fhéadfadh a bheith ina údar le heasaontacht leasa nó a d'fhéadfadh cur isteach ar fheidhmiú macánta neamhchlaonta a ndualgas oifigiúil.
 - (ii) Is ceadmhach do Chomhaltaí glacadh le bronntanais theagmhasacha agus le hoineach gnásúil.
 9. I gcomhlíonadh a ndualgas oifigiúil dóibh, ní foláir do Chomhaltaí acmhainní poiblí a chur chun feidhme go stuama agus gan iad a chur chun feidhme ach amháin le haghaidh na gcuspóirí ar lena n-aghaidh a ceapadh iad.
 10. Ní ceadmhach do Chomhaltaí úsáid a bhaint as faisnéis oifigiúil nach bhfuil teacht ar an bpobal uirthi, ná as faisnéis a fhaightear faoi rún i gcúrsa a ndualgas oifigiúil, ar mhaithe le gnóthachtáil phearsanta nó ar mhaithe le gnóthachtáil phearsanta daoine eile.
 11. Ní foláir do Chomhaltaí comhoibriú le gach Binse Fiosrúcháin agus le gach comhlacht eile a bheidh ag fiosrú nithe lena bhfuil tábhacht phoiblí agus a bheidh bunaithe ag Tithe an Oireachtais.